

Medborgarförslag

Genomför en reformering av den kommunala förskoleverksamheten med sikte på övergång till utomhuspedagogik inom en 5-års period.

Stimulera även privata alternativ (förskolor, föräldrakooperativ och familjedaghem) att arbeta med utomhuspedagogik.

Forskning kring utomhuspedagogik

När barn rör sig utomhus, på ett naturligt sätt i en naturlig miljö utvecklas motorik, styrka och smidighet. Ny forskning visar att friluftsliv och fysiska aktiviteter i naturen har stor betydelse för barns utveckling, fysiskt och intellektuellt. Barn på förskolor med mycket uteverksamhet, som t.ex. "I Ur och Skur"-pedagogiken, är mätbart friskare än andra barn.

"Vi är gjorda för rörelse och en allsidig utveckling förutsätter rörelse. För att träna koordination, kroppsuppfattning och rörelse behövs omväxlande underlag, som i en skog eller på ett berg."

Britt Louise Theglander, konsult i utbildningsfrågor och medicine kandidat i hjärnans funktioner och inlärningsneurologi hävdar att hjärnbarken måste vara vaken för att lagra kunskap och det är den bara när vi rör oss. "Att röra sig i kuperad terräng, att klättra och smyga ger både bättre kroppshållning, balans och mindre fetma." Barn på I Ur och skurdagis har lägre sjukfrånvaro än barn på andra förskolor. Mindre trängsel som motverkar smittspridningen är en orsak, en annan att utemiljön är mindre stressig."

Margareta Söderström, distriktsläkare vid avdelningen för allmänmedicin på Vasa sjukhus i Göteborg som genomförde studien.

– I Friluftsförbundet I Ur och Skurförskolor tycks barnen ha goda förutsättningar för ett hälsosamt liv. Vår 1-åriga undersökning visade att sjukfrånvaron var betydligt lägre än sjukfrånvaron i traditionella daghem. Den viktigaste faktorn är trängseffekten. Det blir en utspädningseffekt av alla virus och bakterier som rör sig runt varje barn. Att expandera rummet genom att gå ut med barnen är en mycket god idé.

"Barn på förskolor utvecklas bättre vid naturkontakt."

"Barn på I Ur och Skur är fyra gånger friskare än barn på traditionella förskolor."

Patrik Grahn, docent och forskningsledare på Institutionen för landskapsplanering vid Statens Lantbruksuniversitet, har studerat två daghem med jämbördiga förhållanden och barn från samma socioekonomiska miljöer. I Ur och Skurförskolan Statarlängan ligger i utkanten av samhället, det traditionella dagiset Lekatten ligger mitt i samhället. Lekatten har mycket gott rykte och stor satsning på utemiljön och exklusiva lekredskap.

– Våra mätningar under ett år visar att motoriken hos barnen på I Ur och Skur utvecklas bättre. De blir starkare, får bättre balans och blir vigare. De är dessutom hemma på grund av sjukdom en fjärdedel så ofta som barnen på det traditionella dagiset.

– När det gäller koncentrationsförmågan är barnen på I Ur och Skur mer än dubbelt så koncentrerade. De visar frustration sex gånger mer sällan, rastlöshet elva gånger så sällan samt är mer hänsynsfulla mot kamrater.

Vilka är skillnaderna mellan utomhuspedagogik (naturförskolor) och vanlig pedagogik?

- **Utomhusvistelsen** (i princip året runt) kräver en annorlunda strategi för förskolebarnens föräldrar avseende kläder och val av kläder.

Grundutrustningen utgörs av ryggsäck, sittunderlag, mat- och dryckkåsa, bestick, termos, stövlar, regnställ, yllesockor och strumpor samt extrakläder.

Klädseln sker sedan enligt flerskiktprincipen i syfte att barnet skall kunna hålla sig varmt och torrt med hjälp av att luften isoleras mellan de olika lagren.

- **Pedagogiken.** Barnen vistas huvuddelen av tiden (på förskolan) i skogen. Istället för att använda färdiga leksaker stimuleras barnens egen förmåga att skapa (enskilt eller i grupp) egna leksaker i naturen. Här får fantasin sätta gränser för leken. En pinne kan lätt förvandlas till en motorcykel, sked, hammare eller vad det nu kan tänkas vara.

- **Personalen** skall (om möjligt) ha genomgått skraddarsydd pedagogisk utbildning, exempelvis Grundutbildning I Ur och Skur, 7,5 poäng högskoleutbildning som arrangeras av Friluftsförbundet i samarbete med Stockholms Universitet, s.k. Uppdragsutbildning.

Utomhuspedagogik (Naturförskolor) - Inget nytt påfund

Det finns idag ca. 200 I Ur och Skur-enheter i Sverige i form av förskolor, familjedaghem, skolor och fritidshem för barn och ungdomar, både med kommunala och privata ägare samt olika typer av föräldrakooperativ.

I vårt län finns t.ex. i **Knivsta**, föräldrakooperativet **Villa Villerkulla**, i **Uppsala** personalkooperativet **Flerfa. Norby** samt föräldrakooperativet **Gladers Förskola** och **Småfolket**.

I vår grannkommun Upplands-Bro finns två privata familjedaghem, **Korpungarna** och **Rävarna** samt ett kommunalt familjedaghem, **Skogstrollen** som arbetar med I Ur och Skur-pedagogik.

Det finns även naturförskolor som inte är anslutna till I Ur och Skur-nätverket. Ett sådant exempel är **Naturförskolan Kåsan** i **Enköping**. Kåsan tar in upp till 20 barn i åldrarna 3 – 6 år och håller till på en egen lekplats ”Skomakartorpet”, som ligger bakom Gånstaberget vid elljusspåret samt i Brännskogen. Lekmiljön vid Skomakartorpet har skapats ideellt av föräldrar, personal och sommarjobbare.

Förskoleverksamheten idag i Håbo - Fysiska förutsättningar

Det finns idag 15 st. kommunala förskolor, vilka sinsemellan erbjuder ganska olika förutsättningar när det gäller utomhusmiljön.

Förskolorna **Annehill**, **Skogsbrynet** och **Skörby** i Bålsta tätort samt **Junibacken** och **Skogsbacken** i Skokloster har redan idag perfekta förutsättningar att gå över till en verksamhet som baseras på utomhuspedagogik (Naturförskola) genom att de ligger i anslutning till större eller mindre skogsområden.

De centrala förskolorna i Bålsta tätort, **Talltorp**, **Skeppsgården**, **Mansängen** och **Rungården** saknar idag en tjänlig utomhusmiljö som stimulerar till kreativa lekar och en förbättrad grovmotorik. Inom promenadavstånd (100 – 350 meter) ligger dock skogsområdet **Bålstaåsen** som utgör en perfekt miljö för att utveckla kreativiteten och grovmotoriken hos förskolebarnen. Avståndet från Talltorp är omkring 100 meter, Mansängen – Rungården 300 meter och Skeppsgården 350 meter. Av praktiska skäl krävs dock att en servicebyggnad förläggs i närheten av lekmiljön och som kan tjäna som lokal för blöjbyten, toalettbesök eller andra behov som kräver ett kort avstånd mellan lekmiljö och basbyggnad. En sådan servicebyggnad skulle kunna förläggas på grusplanen norr om järnvägsundergången söder om Bålsta järnvägsstation. Servicebyggnaden behöver vara låsbar (endast öppen under den tid verksamhet sker) och förses lämpligen med några uppvikbara skötbord, någon eller några mulltoaletter samt förvaringsutrymmen (om förskolorna bedömer att sådant behov finns). Utformningen skall också vara sådan att renhållningsföretag kan komma åt berörda utrymmen för tömning av sopor och toalettavfall. Basbyggnaden, d.v.s. förskolebyggnaden behövs då endast i

samband med intag av lunch och sovstunden (för mindre barn) samt när det är för mörkt och/eller kallt att vistas i skogen.

Viby förskola har ett mindre skogsområde på andra sidan om Kalmarleden (avstånd från förskolan ungefär 100 meter) och har således nästan lika goda förutsättningar som Annehill m.fl. för att bedriva utomhuspedagogik.

Råbydals förskola har flera mindre skogsområden inom promenadavstånd. De största kvaliteterna av dessa områden har skogsområdet *Båtsbacken*, vilket i likhet med *Bålstaåsen* utgör en perfekt miljö för att utveckla kreativiteten och grovmotoriken hos förskolebarnen.

Då avståndet mellan förskolan och *Båtsbacken* är omkring 300 meter kan eventuellt en servicebyggnad (för blöjbyten etc.) behövas såsom i fallet med de centralt belägna förskolorna.

Förskolorna **Backsippan**, **Ellensborg** och **Nybygget** belägna i norra delen av Bålsta tätort saknar helt skogskontakt och med ett relativt långt avstånd till närmaste skogsområde (300 – 400 meter).

Förskolan **Ellensborg** har en stor inhägnad gräsyta invid förskolan. En av de sju avdelningarna utgör idag en s.k. ”utegrupp” som har sin verksamhet förlagd till gräsytan. Inhägnaden har en del påkostade leksaker (klätterställning, gungor etc.) men området är ändå ganska enahanda p.g.a. avsaknaden av omväxlande naturlig vegetation, stora stenar etc. Inhägnaden skulle kunna lekanpassas genom tillskott av enkla lekredskap såsom t.ex. labyrintgångar, träkojor och olika balansredskap samt plantering av fler buskar och träd i syfte att göra utomhusmiljön mera omväxlande samt utveckla kreativiteten och grovmotoriken hos förskolebarnen.

Avståndet till de närmaste skogsområdena är 400 meter (grönstråket mellan Östra Gillmarken och Västerängen respektive *Bålstaåsen*). Åtminstone det förstnämnda området skulle kunna nyttjas för utomhuspedagogik för de äldre barnen.

Förskolan **Nybyggets** uteytor är ganska begränsade men den torftiga utemiljön skulle kunna kompletteras med fler enkla lekredskap, buskar och träd. Om möjligheter finns så vore det önskvärt att inhägnaden runt förskolan utvidgas söderut ned till Dalängens parkering så att utemiljön blir större. Avståndet till de närmaste skogsområdena är 300 meter (grönstråket mellan Västerdalen och Västerängen) respektive 600 meter (*Bålstaåsen*). Åtminstone det förstnämnda området skulle kunna nyttjas för utomhuspedagogik för de äldre barnen.

Några exempel på förskolors kreativa lekmiljöer, Skomakartorpet och Naturleken

Förskolan **Backsippan** ligger inne i ett villaområde och har ganska små och torftiga lektytor utomhus. Avståndet till det närmaste skogsområdet, grönstråket mellan Östra Gillmarken och Västerängen (invid Kyrkcentrum) är omkring 350 meter. Detta skogsområde erbjuder en mycket bra lekmiljö med gott om stora stenar, block, ett vattendrag (oftast uttorkat) och en blandskog med stort inslag av lövträd och f.ö. även en hel del gamla träd. Ett liknande upplägg som för de centrala förskolorna för barnen på förskolan **Backsippan** skulle kunna eftersträvas, d.v.s. uteverksamhet i skogen och med möjligheter att utföra blöjbyten och toalettbesök i närheten av verksamhetsområdet. Håbo kommun avtalar med Svenska Kyrkan om att barngrupperna vid **Backsippan** skall kunna nyttja Kyrkcentrums lokaler för blöjbyten, toalettbesök etc.

Verksamheten vid förskolan **Åkerby** skiljer sig en hel del från de övriga förskolorna. Denna förskola används för s.k. 15-timmarsbarn, d.v.s. nyplacerade barn till föräldralediga föräldrar samt 4 – 5 åringar som enbart går i Allmän förskola. Förskolan saknar skogskontakt (avståndet till närmaste skogsområde är större än 500 meter) och det blir svårt att en skogsbunden uteverksamhet av ovan nämnda skäl. Förskolans torftiga utemiljö skulle dock kunna bättras på med fler enkla lekredskap, buskar och träd.

Medborgarförslag

Detta Medborgarförslag berör både Bildningsförvaltningens och Miljötekniks verksamhet.

Bildningsförvaltningen

Steg 1: All berörd personal skickas på utbildning, I Ur och Skur-pedagogik eller motsvarande. Läs mer på länken www.friluftsframjandet.se/iurochskur/forskolan

Steg 2: Förvaltningen skriver avtal med Svenska Kyrkan om att förskolegrupperna vid förskolan **Backsippan** får ha tillträde till Kyrkcentrums lokaler i samband med sin uteverksamhet.

Steg 3: De förskolor som redan idag har de rätta förutsättningarna påbörjar omställningen till en pedagogik som bygger på uteverksamhet. Övriga förskolor fasar in utepedagogiken efter de förutsättningar som ges.

Miljöteknik

Steg 1: Anläggning av en servicebyggnad åt de centralt belägna förskolorna i närheten av *Bålstaåsen*.

Steg 2: Anlägger (vid behov) en servicebyggnad invid skogsområdet *Båtsbacken* åt Råbydals förskola.

Steg 3: Förbättrar utemiljön vid inhägnaden utanför **Ellensborgs** förskola genom plantering av träd och buskar samt framtagning och iordningsställande av fler lekredskap. Kostnaderna för det sistnämnda skulle kunna utföras ideellt t.ex. med hjälp av föräldrar i syfte att nedbringa kostnaderna.

Steg 4: Förbättra utemiljön vid **Nybyggets** förskola (och eventuellt vid **Åkerby**) enligt samma koncept som **Ellensborg**. Om möjlighet finns så utvidgas lekområdet söder om **Nybyggets** förskola.

Övrigt

- Alla kommunala förskolor som tillkommer i framtiden skall placeras i anslutning till ett skogsområde och arbeta med utomhuspedagogik.

- I samband med tillståndsgivning vid etablering av privata alternativ såsom förskolor och föräldrakooperativ skall enheter som ämnar arbeta med utomhuspedagogik ges företräde.

Ekonomi

De kostnader Medborgarförslaget medför utgör:

- Engångskostnader för framtagning och iordningsställande av en servicebyggnad vid skogsområdet *Bålstaåsen* samt eventuellt en servicebyggnad vid skogsområdet *Båtsbacken*.

- Ett avtal med Svenska Kyrkan om nyttjande av Kyrkcentrums lokaler. Eventuellt löpande kostnader.

- Engångskostnader för plantering av buskar och träd vid **Ellensborgs** respektive **Nybyggets** förskolor (samt eventuellt även **Åkerby**). Dessutom tillkommer eventuellt kostnader för enklare lekredskap.
- Utbildning av berörd av berörd personal i utomhuspedagogik medför engångskostnader.
Väljer förskolan att ansluta sig till I Ur och Skur-nätverket så betalar förskolan en årlig s.k. serviceavgift, vilken finansierar en tjänst på Friluftsrådet och som har till uppgift att ge stöd och service till enheter och till allmänheten.

De vinster Medborgarförslaget medför utgör:

Genom övergången till utomhuspedagogik kommer med stor sannolikhet många byggnader eller delar av byggnader ej behövas för förskolans verksamhet eftersom barnen och den utrustning/de utrymmen barnens verksamhet inomhus krävde blir betydligt mindre. I stort sett behövs enbart kök, sovutrymmen, samt lokaler och kringutrustning som används de tider barnen inte har möjlighet att vistas utomhus.

Antalet förskolor i centrala Bålsta skulle kunna reduceras från fyra till tre förutsatt att en vettig samordning mellan enheterna sker.

En satsning på Talltorp som enhet enbart för de mindre barnen (1 – 2 åringar) tror vi är bra lösning eftersom barnen då får ett betydligt kortare avstånd till skogen och dessutom slipper korsa en starkt trafikerad väg (Stockholmsvägen).

Övriga vinster:

För föräldrar: Färre sjukdagar för barnet/barnen gör att föräldrarna slipper ta ledigt från sitt arbete och dessutom minskar risken att föräldrarna själva insjuknar i sjukdomar såsom vinterkräksjuka, influensa, magsjukdomar och förkylningar som barnet/barnen dragit hem p.g.a. sin förskolevistelse.
Det förbättrade immunförsvaret och bättre grovmotorik är också ett par exempel på vinster för föräldrarna.

Håbo kommun kommer också att se positiva effekter genom lägre sjukfrånvaro bland personalen.

Planeringen av den kommunala förskoleverksamheten har på senare år blivit mer komplicerad. Genom att föräldrar givits möjlighet att själv välja förskola och att det numera finns privata förskolor och föräldrakooperativ som alternativ till den kommunala förskolan så finns det ibland ett stort överskott av förskoleplatser och ibland tvärtom, vilket kan skapa huvudbry inom förvaltningen och leda till onödiga kostnader i form av outnyttjade lokaler.

Genom att bygga upp förskoleverksamheten med pedagoger (personalen) och en bra utemiljö som de viktigaste beståndsdelarna kan både en bättre flexibilitet inom verksamheten och ekonomin nås. Med små operativa enheter (1 – 3 avdelningar per förskola) så behövs inga dyra stora byggnader utan det kan räcka med mindre byggnader med tillhörande infrastruktur (el, vatten, värme etc.). Med en sådan strategi kan även kommunal del på landsbygden såsom t.ex. Krägga förses med kommunal barnomsorg förutsatt att underlaget (antalet barn) är tillräckligt stort.

Enligt pedagoger som arbetar med uteverksamhet så kan all pedagogisk verksamhet som idag sker inomhus lika gärna göras utomhus, bara viljan finns.

Med förhoppning är att vi får friskare och gladare barn i Håbo. Välkomna ut i naturen!

Håkan Nihlman
Håbo Naturskyddsförening
Hörntorpsvägen 4F, 746 31 BÅLSTA
0171-598 45